

De Vallei van Overvloed

Het meest gewaardeerde aspect van Zuid-Limburg is de aard ervan. De schoonheid en het gevarieerde landschap trekken het grootste toeristenaantal in Nederland. Ons toekomstige doel is om een milieuvriendelijke omgeving te creëren die de relatie met alle sectoren uitdaagt en in de herinering brengt, waarbij biodiversiteit, landbouw en menselijke ervaringen in het landschap centraal staan in onze visie.

Regeneratieve landbouw

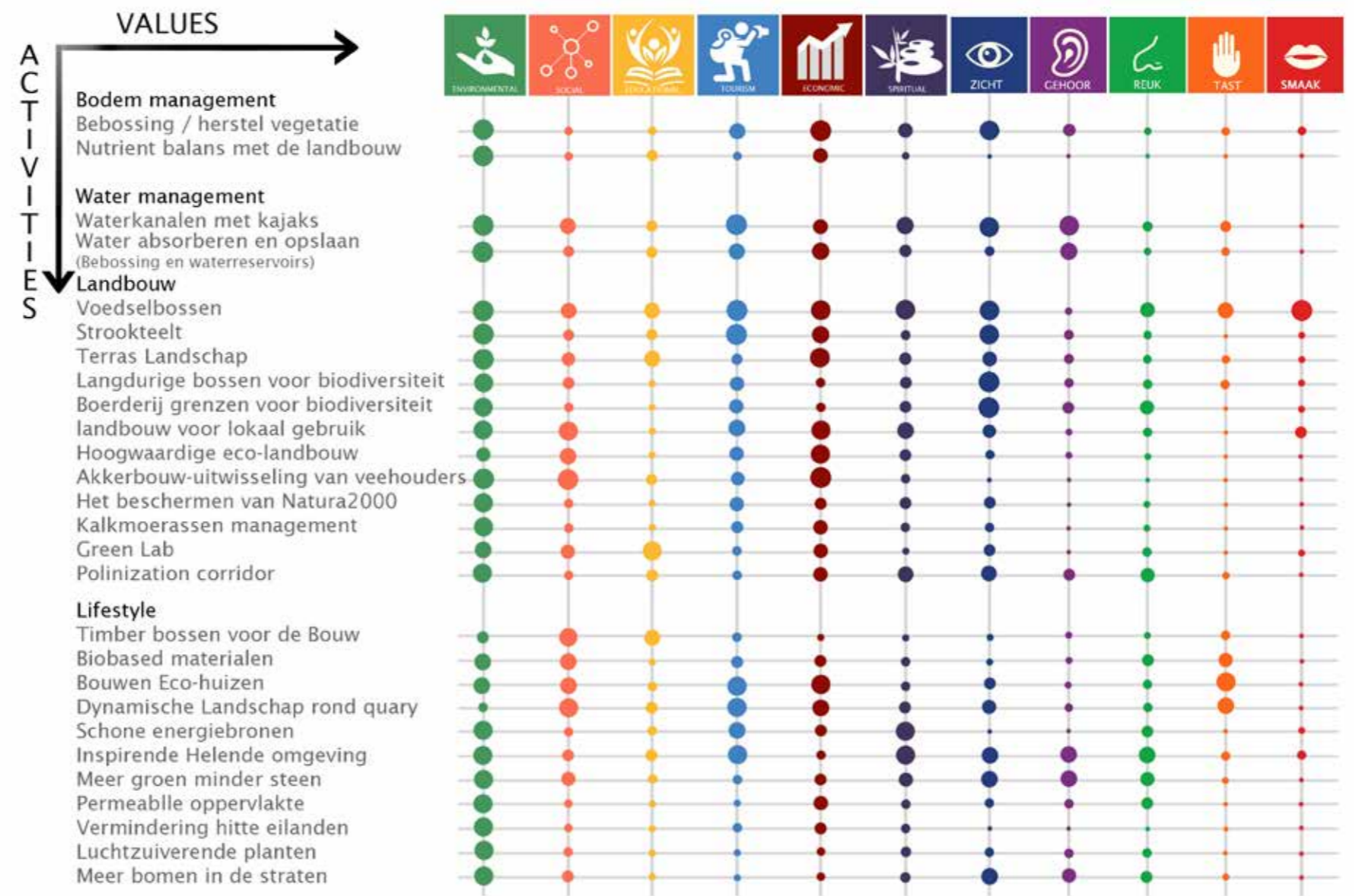
Regeneratieve landbouw is een nieuwe aanpak voor het behoud en herstel van voedsel en landbouwsystemen. Het richt zich op regeneratie van de bovengrond, het vergroten van de biodiversiteit, het verbeteren van de watercyclus, het verbeteren van ecosystemendiensten, het vergroten van de weerbaarheid tegen klimaatverandering en het versterken van de gezondheid en vitaliteit van landbouwgrond.

Wij leggen de focus op polyculturen in plaats van monoculturen. Gewassen die elkaar ondersteunen. Rewilding is de natuur weer zijn gang laten gaan. De natuur zorgt zo weer voor zichzelf. Natuurlijke processen als land en rivieren kunnen zich hervormen, beschadigde ecosystemen herstellen en aangetaste landschappen herstellen. Dit zorgt voor het creëren van natuurlijke ritmes van dieren in het wild en meer biodiversiteit. Wij willen de natuur wel een beetje op weg helpen, maar ook zoveel mogelijk zijn gang laten gaan.

Landschapselementen

Dit zijn kenmerken van het landschap van Zuid-Limburg. In onze visie zoeken wij onder andere naar simpele oplossingen die veel kunnen bijdragen aan de landbouw transitie en het klimaatprobleem. Zo ook zijn landschapselementen van cruciaal belang. Omdat ze gebieden met elkaar verbinden, ze kunnen scheiden en ze kunnen dienen als bufferzone. Verbindingen zoals bloemstroken en stroken struikgewas om de mozaïek achtige structuur van de Natuur 2000 gebieden. Bufferzones zijn er om twee verschillende gebieden in elkaar over te laten lopen. Dit kan een zone zijn van de stad of dorp naar agrarisch gebied. Maar het kan ook een rivier zijn wiens oever zich verbindt met het land. Dit zijn allemaal bufferzones en ze zijn van essentieel belang

In onze visie veranderen dorpsgezichten zo min mogelijk, tegelijkertijd maken we kavelsloten en bermsloten natuur-inclusiever. Hierdoor ontstaan leefgebieden voor flora en fauna.

Value matrix: Landscape activities with respect to nature

Indicatoren gezondheid ecosysteem

Het leek ons belangrijk om wat vaker naar de natuur te kijken, in hoeverre is ons landschap nou werkelijk vitaal? Sommige sleutelsoorten zijn helaas praktisch verdwenen en kosten veel moeite om terug te halen. Door strategisch handelen en ingrepen te doen in het landschap hopen we een aantal van deze sleutelsoorten weer terug te zien.

Klimaatproblematiek

De hiervoor en hierna voorgelegde mogelijkheden voor verbeteringen in landschapselementen, landbouw transitie, energietransitie, waterproblematiek, bodemverbetering dragen allemaal bij aan een houdbaar klimaat en kunnen een voorbeeld of model zijn voor andere gebieden in Nederland en in Europa. Hiermee willen we Zuid-Limburg als CO2-neutraal gebied op de kaart zetten.

Energietransitie

Voor een interessante energietransitie is het van belang om niet vanuit één of twee energieopwekkende systemen te denken. Het is daarentegen han-

dig om te kijken naar meerdere systemen, die elkaar kunnen aanvullen. Daarnaast zien wij dat deze energieopwekkende systemen moeten kunnen integreren in het landschap. Ze moeten meer rekening houden met de natuur. Het moet contextueel meer sensitief zijn en ze moeten het landschap dus echt omarmen. Hoe kan je wel schone energie opwekken, zonder ons klimaat of onze omgeving in het gevaar te brengen? Hiervoor zijn testbare pilots nodig.

Recreatie

We gebruiken vergeten en open gelaten plekken in stedelijke en agrarische omgeving / context. Zoals oude mijnen en industriële sites en verlaten boerderijen (en hoeven). Hoe kunnen we deze plekken transformeren in ruimtes voor recreatie? Om de gemeenschap bij elkaar te brengen. Dit zijn plekken waar mensen zich verwelkomt voelen. Integreren met de omgeving, zowel binnen als buiten. Hoe kunnen we de grens laten vervagen tussen toerisme en lifestyle? Om het meer een gemakkelijke en aangename vrijetijdsbesteding te maken.

Samenhangende Landschapsvisies

Toerisme

Zuid-Limburg zien wij als de Vallei van Overvloed. Omdat de locatie van Zuid Limburg zo gunstig tegen onze buurt landsgrenzen aan ligt is het vanzelfsprekend om verbindingen te maken en Duitsland en België tot op zekere hoogte te betrekken. We willen het gebied vooral aantrekkelijk maken, om in op vakantie te gaan. Daarom willen we deze verbindingen intensiveren. We willen een broedplaats creëren die in wezen historisch gezien al bestaat.

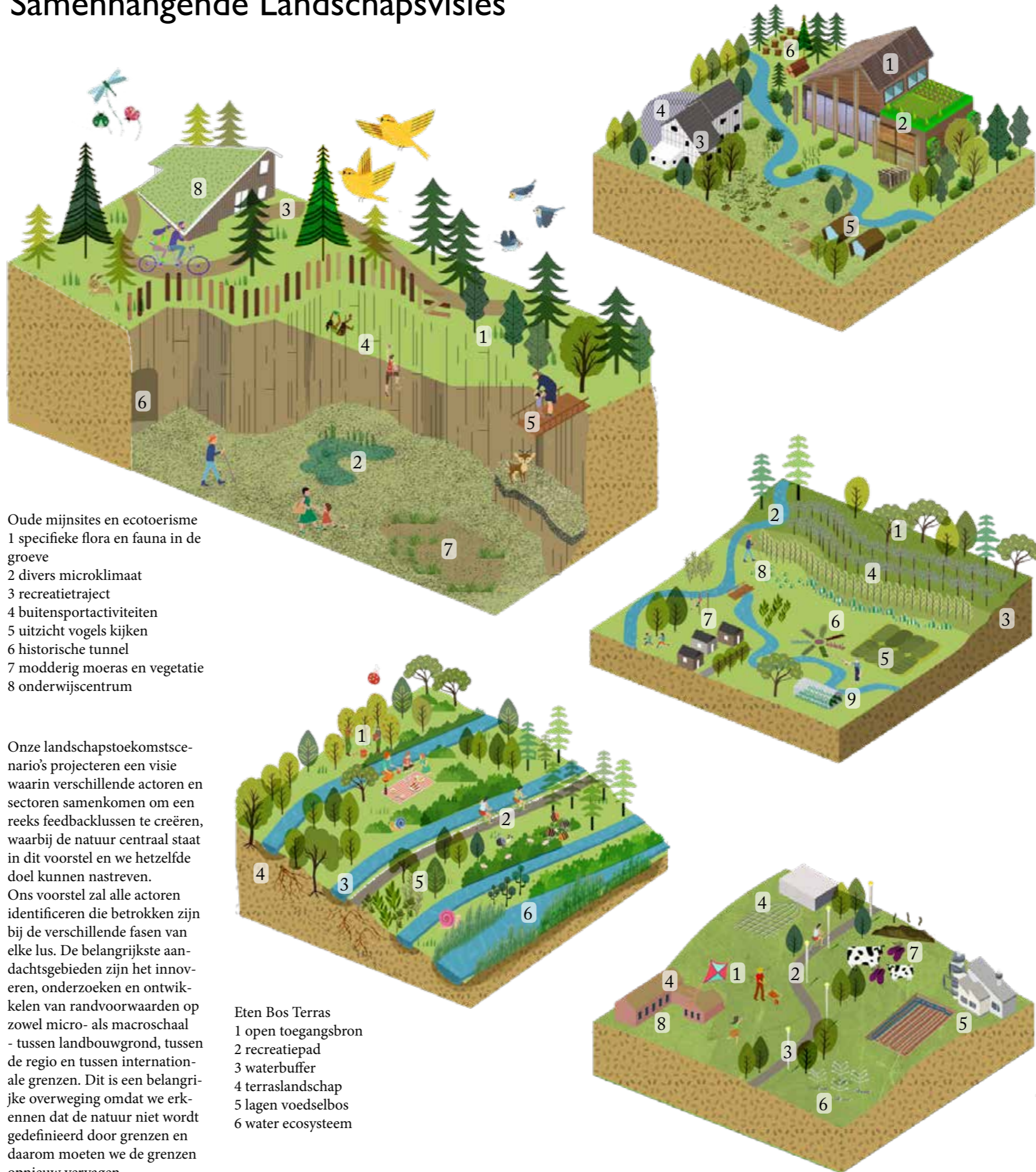
Ruimte geven aan zorgboerderijen die speciaal gericht zijn op zorg van het land in combinatie met de speciale zorg die sommige groepen mensen nodig dienen te hebben. Daarnaast ruimte voor educatiemogelijkheden en excursies op boerderijen. Het verbinden van wandel- en fietspaden is van belang. We kunnen het dynamische landschap van de mijnen en zijn ecosysteem gebruiken voor recreatie en toerisme. De mensen die naar de streek komen kunnen lokale producten kopen. Biologische restaurants met biologisch eten, een biologische markt met biologische groenten zijn er voor de echte 'foodies' die van Bourgondisch genieten houden. Met bijzondere producten trek je bijzonder publiek aan. De regio moet in anderen worden goed zijn voor de gezondheid en de geest.

Natuurinclusief bouwen en renoveren

We weten dat we bouwen voor een toekomst waar slopen niet meer van deze tijd is. Met de principes van circulair bouwen zijn we in staat om demontabel, flexibel, renoverend en dus herbruikbaar te ontwerpen en bouwen. Nieuwe Biobased materialen hebben onze belangstelling, zoals vlas, leem, stro, hennep, mycelium, cellulose of door het gebruik van biocomposieten van restmaterialen uit de agrarische sector. Het gaat hierbij om een nieuwe gesloten kringloop te creëren.

Limburg heeft een groot cultureel-historisch erfgoed met een rijk oeuvre aan bijzondere gebouwen. Dit oeuvre moet wel soms gerenoveerd worden of een nieuwe bestemming krijgen. Hierbij kunnen we denken aan Healing Spaces, toeristische parken, Expertise en Innovatie Centra waar onderzoek en internationale samenwerking centraal staan.

Zuid-Limburg is aantrekkelijk vanwege de combinatie van het platteland en de drie steden die snel bereikbaar zijn. Het uitgebreide wandel- en fietspadennetwerk zorgt ervoor dat bewoners en bezoekers in hun eigen tempo van het landschap kunnen genieten. Door deze gebouwen met circulaire en gezonde biobased materialen te renoveren zien en voelen mensen het verschil in levenskwaliteit tussen reguliere bouw en toekomstige manier van bouwen.

- Biobased bouwmaterialen**
- 1 biobased bouwen
 - 2 groeimaterialen; hennep, riet, wilg, stro
 - 3 historische warde voor cultuuronderwijs, gezondheid, helende ruimtes
 - 4 tropische tuin
 - 5 klein huis Wikehouse
 - 6 lokale houtproductie; picea abies, leeuweriken hout

- Oude mijnsites en ecotoerisme**
- 1 specifieke flora en fauna in de groeve
 - 2 divers microklimaat
 - 3 recreatietraject
 - 4 buitensportactiviteiten
 - 5 uitzicht vogels kijken
 - 6 historische tunnel
 - 7 modderig moeras en vegetatie
 - 8 onderwijscentrum

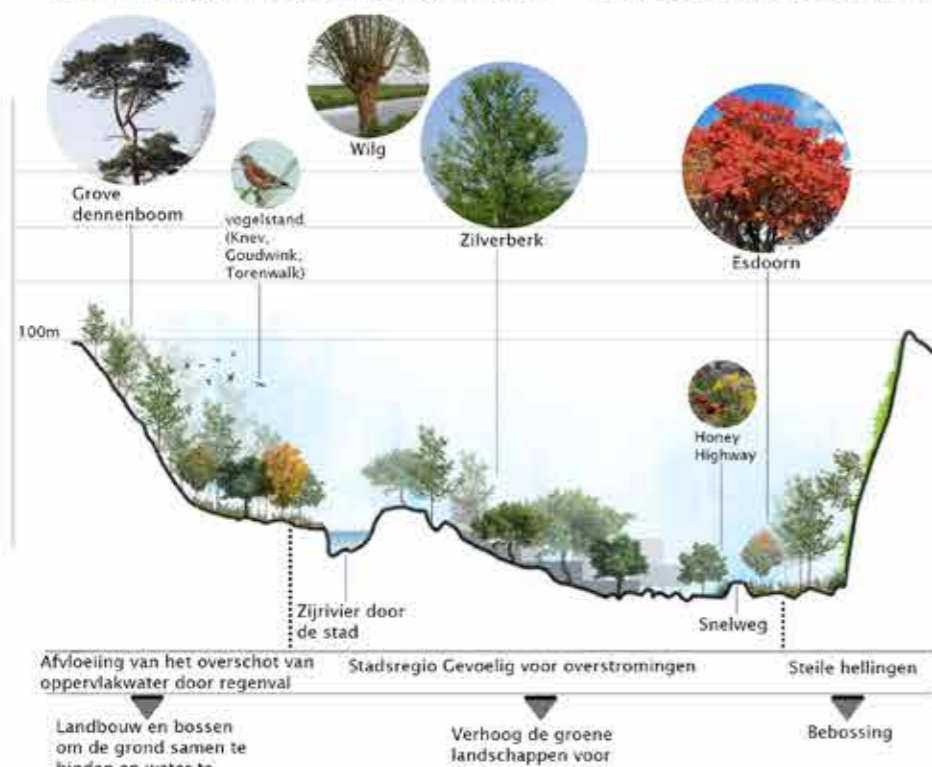
- Groene overgang**
- 1 natuurlijk bos, fruitbomen, houtproductie
 - 2 waterpad
 - 3 terras
 - 4 wijngaard, Humulus lupulus, kruiden
 - 5 landbouw met biodiverse grenzen
 - 6 kruiden boerderij
 - 7 stedelijke overgang
 - 8 recreatie
 - 9 lokaal groen huis

Onze landschapstoekomstscenario's projecteren een visie waarin verschillende actoren en sectoren samenkomen om een reeks feedbacklussen te creëren, waarbij de natuur centraal staat in dit voorstel en we hetzelfde doel kunnen nastreven. Ons voorstel zal alle actoren identificeren die betrokken zijn bij de verschillende fasen van elke lus. De belangrijkste aandachtsgedebieden zijn het innoveren, onderzoeken en ontwikkelen van randvoorwaarden op zowel micro- als macroschaal - tussen landbouwgrond, tussen de regio en tussen internationale grenzen. Dit is een belangrijke overweging omdat we erkennen dat de natuur niet wordt gedefinieerd door grenzen en daarom moeten we de grenzen opnieuw vervagen.

- Eten Bos Terras**
- 1 open toegangsbron
 - 2 recreatiepad
 - 3 waterbuffer
 - 4 terraslandschap
 - 5 lagen voedselbos
 - 6 water ecosysteem

- Energietransitie**
- 1 para vliegers: windbelt oogststelsysteem
 - 2 recreatiepad
 - 3 vortex bladloos windbelt oogststelsysteem en straatlantaarn
 - 4 elektroweide
 - 5 geothermisch systeem
 - 6 vleugelbomen
 - 7 bio-afval hergebruik
 - 8 zorg boerderij bio-restaurant bio eten en water vangen

Overstromingsgevoelige regio - Meerssen-Ulestraten

Water

Water is van cruciaal belang in heel Nederland. In Zuid-Limburg zitten we er weer iets anders voor omdat we boven NAP zitten. In ons onderzoek hebben we het riviersysteem De Geul onderzocht via de leggerkaart van Waterschap Limburg. Dit heeft ons een idee gegeven over hoe het gebied water technisch in elkaar zit.

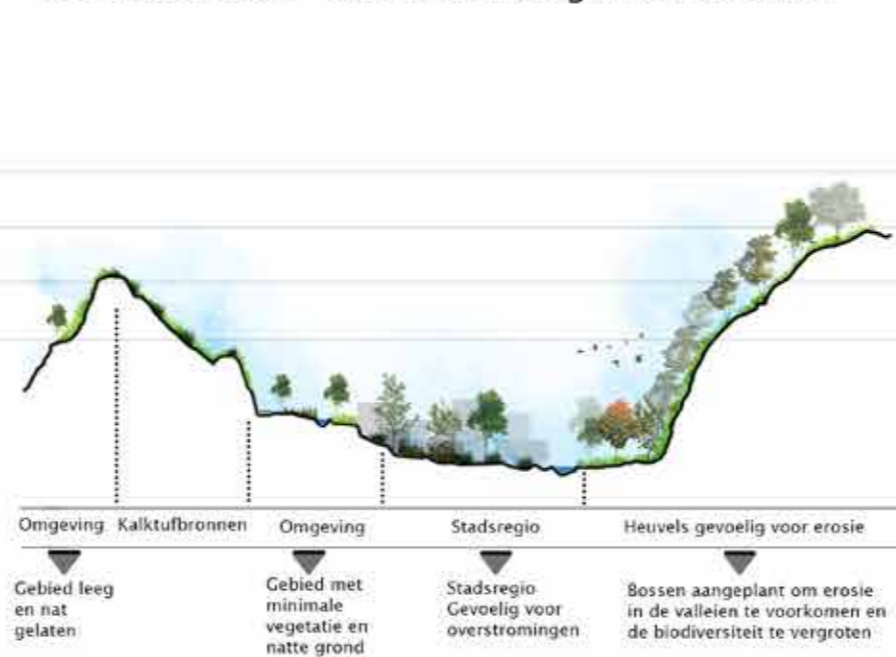
We willen inspelen op gebieden die al bezig zijn met een transitie naar een goedlopende en natuur inclusieve waterhuishouding. Zo... "De natuurlijke waterberging in de dalen Gulpdal zal straks een voorbeeld zijn voor andere beekdalen in binnen- en buitenland. De vele bezoekers van het Gulpdal zullen zien dat het riviertje en de omringende heuvels mooier worden." Dat vinden wij een mooie visie, die wij willen verdiepen. Denk aan natuurlijk uitziende oevers en rivierbanken, waar ecosystemen hun natuurlijke functies goed kunnen vervullen. Denk aan strategische plekken waar de rivieren kunnen verbreden als het nodig is.

Competentie is hierbij van belang. Samenwerkingen met onder andere het Centrum van Hoogwaterveiligheid in Rotterdam zullen hieraan bijdragen.

Overstroming Preventie

Om de twee jaar zijn er in het rivierengebied de Geul overstromingen. De lager gelegen dorpjes zijn dan vaak de dupe. In de gebieden komen overstromingen voor van overvloedig water en modder. Meestal op de plekken waar erosie banen liggen op hellingen, die zorgen dus voor nood in de dalen. Daar waar versnelde erosie plaatsvindt of waar gevaar is voor overstromingen van bovenaf. Hier kunnen (sublieme) terrassen worden aangelegd zodat de afstroom geleidelijke verloopt en water langer wordt vastgehouden per terrastrap. Wij stellen voor dat in het terras een water irrigatie systeem komt te zitten in de vorm van een klein kanaaltje of greppel. Deze verspreid het afstromend water geleidelijk over de terrassen. Historisch werden er in Limburg al 'enkele' trappen gemaakt van een terras. Deze heten graften.

Kalkmoerassen - van Valkenburg tot Ravensbos

Zo'n graft was dus eigenlijk een enkele trap treden van een terras. Dit is een gangbare oplossing om een overstroming te voorkomen. Daarnaast kan het bebossen op plaatsen waar het kan, dus niet bij kalkmoerassen maar wel bij overige land hellingen, helpen om het water vast te houden.

Natura 2000 zones

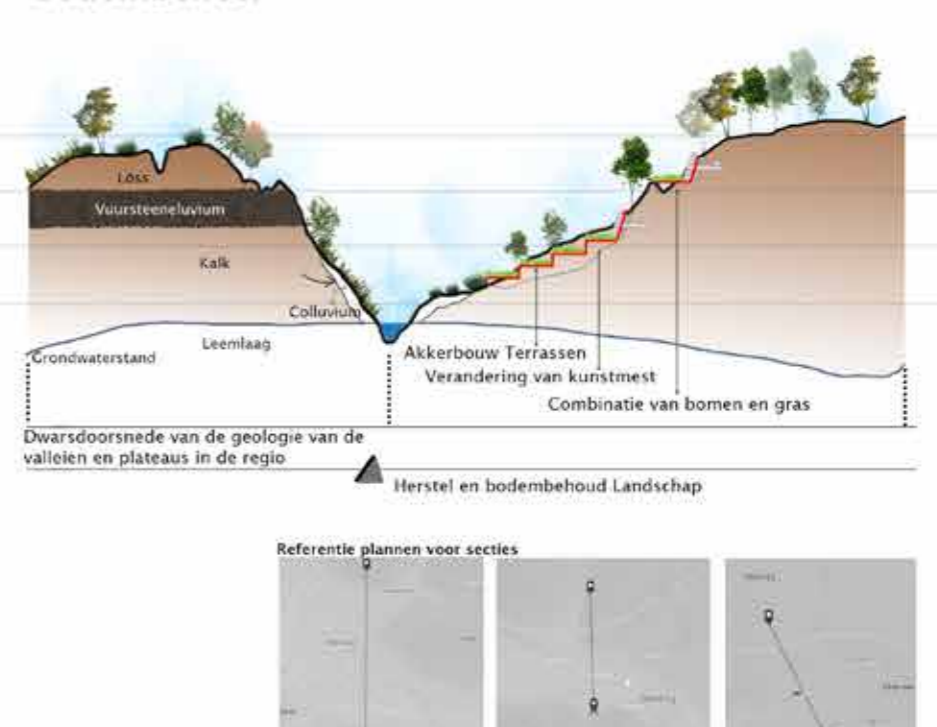
Deze liggen in Zuid-Limburg voornamelijk als mozaïek verspreid door het landschap. Kalkmoerassen zijn een van die gebieden die in Nederland alleen in Zuid-Limburg voorkomt waar opnieuw soorten leven die alleen hier voorkomen. Helaas worden deze gebieden bedreigt door een overmaat van landbouwmeststoffen die in het grondwater terechtkomen en uitspoelen. Wij hebben een plan geschreven om deze kalkmoerassen te beschermen. Ook andere Natura 2000 zones krijgen onze aandacht. Hierin kijken we als eerste naar de stikstofproblematiek in de omgeving van de 2000 zones. Hoe kunnen we deze verminderen? Hierover is nog discussie, vooral in de tweede kamer. Maar wij hebben al volop ideeën die we willen voorleggen en implementeren.

Innovatie

Uitdagingen

Innovatie en samenwerking zijn in het bestaan van de mensheid vrijwel altijd de belangrijkste elementen geweest om uitdagingen tegemoet te treden. De uitdagingen van vandaag zijn achteruitgang van de biodiversiteit, klimaatverandering en klimaatadaptatie, energietransitie, schoon drinkwater, schone lucht, gezonde bodem en sociale cohesie. Dat zijn er nogal wat. Multidisciplinaire aanpak Deze problemen afzonderlijk aanpakken is niet de meest efficiënte manier. Echter door onze sterk verkokerde instituten en budgetten is dat vaak wel de praktijk. Multidisciplinaire aanpak is een aanpak die de lege ruimtes pakt

Stroomvallei met voorgestelde landbouw voor bodembeheer

tussen de zogenaamde silo's. Het verbinden van de silo's is nodig simpelweg omdat het in de praktijk vaak om hetzelfde stuk landelijk of stedelijk gebied gaat.

Maximaal faciliteren (Pilots)

Het maximaal faciliteren van innovatie en samenwerking in een omgeving waar heldere innovatieve geesten elkaar kunnen ontmoeten. De omgeving nodigt uit tot creativiteit en er is ruimte om te experimenteren. Ongeveer 100 hectare moet beschikbaar zijn om gecombineerde uitdagingen in experimenten uit te proberen. Deze 100 ha moet binnen duidelijke kaders regelbaar zijn. Bestaande regels mogen experimenten niet in de weg staan. Ook kunnen bestaande regels aan de kaak worden gesteld door proefprocessen uit te lokken.

Samen naar de toekomst

Door verschillende krachten uit de samenleving hier te bundelen wordt het beste van ons land ingezet. Samen naar de toekomst doen we met onderzoek, onderwijs, overheid, bedrijfsleven en belangenorganisaties.

Zuid-Limburg heeft hier de sleutel in handen voor een echt duurzaam Nederland, Europa en Wereld!

Samenwerkingen: Professor Jan Rotmans, Drift EUR. Centrum van Hoogwaterveiligheid te Rotterdam. Ir. P.J.L. Blommaart, waterbouwkundige Hogeschool Rotterdam. Christiaan Gischler, waterkundige hydrogeologie. Christiaan Gischler (jr), geothermie expert. Delta Urbanism TU Delft. Waterschap Limburg. Lijst met mogelijke samenwerkingsverbanden: Waterschap Limburg, ARK Natuurontwikkeling, Natagora, Regionaal Landschappen, Staatsbosbeheer, Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen, Staatsbosbeheer, Limburgs Landschap en Natuurmonumenten, Commonland, Wij.land, Kennisbank Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), provinciaal meerjarenprogramma plattelandsontwikkeling van de provincie Limburg (PMJP), LEADER Zuid-Limburg.